

Христина Флейчук

МАЕСТРО ЮРІЙ ЛУЦІВ – ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ НА ПЕРЕТИНІ ЮВІЛЕЇВ

"Він, будучи чудовим симфоністом, професіоналом в оперній сфері, визнаним інтерпретатором творів кантатно-ораторійного жанру, вповні заслуговує звання диригента-універсала, якого можна вважати ідеалом сучасного диригента взагалі!"¹.

Микола Колесса

Відмінні музичні здібності, гострий інтелект, блискуча ерудиція, вроджена інтелігентність, професійна вимогливість і безкомпромісність, організаторський талант, сценічний шарм – саме такі характеристики спадають на гадку для означення творчої постаті диригента, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка, народного артиста, професора Юрія Луціва. Він – справді «диригент-універсал», а понад 65 років успішної різновекторної творчої діяльності є беззаперечним підтвердженням цього влучного вислову його Вчителя Миколи Колесси.

«Чудовий симфоніст»

З тонкощами оркестрового виконавства Ю. Луців знайомий «з середини». У шість років він починає свої музичні заняття як скрипаль, а в 1945–1948 роках навчається у Львівському музичному училищі по класу скрипки у педагогів Олександра Єгорова, Йосипа Москвичева, Романа Криштальського. Напевне, не останньою чергою, завдячуючи дуже доброму володінню цим інструментом, подальша диригентсько-виконавська діяльність маестро на етапах репетиційної роботи позначена особливою скрупульозністю у відпрацюванні інтонації, відповідної штрихової палітри, тембральної експресії. Особиста практика оркестранта-виконавця згодом формує диригентський почерк, якому притаманне надзвичайно тонке вміння відчувати інструменталістів...

Професійна доля Маестро стелилася успішно, починаючи від кількох репетицій студентського симфонічного оркестру музичного училища, де йому часом випадала нагода замінити керівника. Потім були навчання на диригентському факультеті Львівської консерваторії у класі провідного педагога кафедри Миколи Колесси зі спеціальним дозволом міністерства культури окрім хорового, займатися оперно-симфонічним диригуванням; запрошення на посаду диригента оркестру Львівської філармонії, отримане одразу після випускного іспиту (1953); перше місце на республіканському конкурсі молодих диригентів (м. Київ, 1955).

Це стрімке сходження творчо-мистецькою стежкою, окрім Божого провидіння, підкріплювалося щоденними багатогодинними заняттями – копіткою працею над

¹ Колесса Я. Спогади про учня // *Маестро Юрій Луців*. – Львів : Сполом, 2001. – С.6.

виробленням виразної мануальної техніки, глибоким теоретичним і практичним осягненням засад музичних форм та стилів, постійним знайомством із новим і новим репертуаром, досконалим вивченням партитур, коригуванням оркестрових партій-голосів.

У 1957 році за пропозицією Міністерства культури УРСР Юрій Луців очолив новостворений симфонічний оркестр Запорізької філармонії. Творча співпраця з цим колективом теж склалася надзвичайно плідно. Завдяки талановитій роботі маестро і високому професіоналізмові артистів-оркестрантів, кожен з яких пройшов строгий конкурсний відбір, виконавський рівень оркестру невпинно зростав. Його репертуар поповнювався шедеврами світової та української симфонічної музики. З оркестром виступали такі знаменитості як Генріх Нейгауз, Еміль Гілельс, Петро Кармалюк, Костянтин Симеонов, Натан Рахлін та ряд інших.

Гастролював і сам Маестро Юрій Луців. Після багатьох блискучих виступів у Києві йому доручають диригування Державним симфонічним оркестром УРСР і капелою «Думка» на Декаді української культури і мистецтва у Москві. Концерт пройшов з величезним успіхом.

У цьому ж 1960 році Юрій Луців удостоюється звання Заслуженого діяча мистецтв, йому пропонують дві високі посади – головного диригента Державного симфонічного оркестру УРСР (м. Київ) і диригента Львівського театру опери та балету ім. Івана Франка. Маестро віддає перевагу рідному місту, – він стає диригентом, а з осені 1963 – головним диригентом Львівського державного театру опери і балету ім. І. Я. Франка.

Юрій Луців,
Степан Турчак,
Микола Колесса

«Професіонал в оперній сфері»...

Ще навчаючись в консерваторії, Юрій Луців паралельно працював спочатку артистом хору, потім суфлером, а згодом хормейстером і головним хормейстером Львівської опери. Новий етап більш як десятилітньої (1960–1973) роботи з величезним мистецьким колективом якнайповніше розкрив широкий спектр граней таланту Юрія Луціва – високопрофесійного диригента-постановника, відважного новатора, невтомного та успішного організатора.

Під його батуютою відбулися першопрочитання балету А. Кос-Анатольського «Орися» (1964); балетної трилогії «Відьма» В. Кирейка, «Досвітні огні» Л. Дичко, «Каменярі» М. Скорика (1967); опер «Повість про одну любов» Д. Толстого (1965), «У неділю рано зілля копала» В. Кирейка (1966), «Багряні зірниці» С. Жданова (1967). На львівській сцені відбулися прем'єри балетів «Красуня Ангара» Л. Кніппера – Б. Ямпілова (1962, вперше в Україні), «Попелюшка» (1965) та «Ромео і Джульєтта» (1968, вперше на Україні в редакції автора) С. Прокоф'єва; опер «Вільний стрілець» К.-М. Вебера (1965, вперше в Україні), «Казки Гофмана» Ж. Оффенбаха (1966), «Ріголетто» (1968) та «Ернані» (1970, вперше в СРСР) Дж. Верді, «Пікова дама» П. Чайковського, «Дон Жуан» В.-А. Моцарта (1971), «Хованщина» М. Мусоргського (1973).

У 1970 р. на львівській сцені була поставлена опера Б. Лятошинського «Золотий обруч»: «ця вистава стала кульмінаційною як для диригента Юрія Луціва, режисера Дмитра Смолича, художника Євгена Лисика, так і для всього колективу театру, його «візиткою» на довгі роки»². Сама лише кількість рецензій, що впродовж досить тривалого часу з'являлися у періодиці (від місцевих газет до видань всесоюзного рівня), – вражає, а їх зміст не обходиться без епітетів на кшталт: «захоплюючий спектакль»³, «хвилююча подія»⁴, «найяскравіша подія музичного життя України початку 1970-х років»⁵ тощо.

У відлунні минулорічних різноформатних пошанувань музичною громадськістю творчості Б. Лятошинського, лейтмотивом яких виразно звучало гасло «Україна в боргу перед ним»⁶, особливо рельєфною постає роль Ю. Луціва у народженні цього спектаклю. Адже, судячи з рецензій, саме диригент-постановник Ю. Луців чи не найбільше спричинився не просто до високопрофесійного музично-драматургічного прочитання партитури одного з наймонументальніших і найкращих опусів композитора, а й доклав чимало зусиль, щоб опера, яка «стоїть на рівні вершинних досягнень світового мистецтва»⁷, вдруге після сорока років забуття знову з'явилася на сцені.

Через рік після прем'єри, у березні 1971 р., композитор Б. Лятошинський (посмертно), диригент-постановник Ю. Луців, режисер-постановник Д. Смолич та художник-постановник Є. Лисик нагороджуються Державною премією УРСР ім. Тараса Шевченка. Цього року минає 45 років від часу її присвоєння.

У серпні 1971 року відбулися гастролі оперної трупи львів'ян (знову ж, блискучі) у Кремлівському палаці з'їздів у Москві.

Одночасно з працею в оперному театрі Маестро Луців активно гастролював як запрошений диригент на Заході, зокрема, в Канаді, США, Кубі, Англії, Франції, Угорщині, Румунії. Тодішня періодика з незмінним захопленням відгукувалася на кожний проведений ним концерт.

² Кушплер А. Талант і майстерність // *Маестро Юрій Луців*. – Львів : Сполом, 2001. – С. 23.

³ Абдуллаєв Кемал. Возможности жанра (Московские гастроли) // *Правда*. – 1971. – 24 августа.

⁴ Деревенко Г. Новая жизнь Захара Беркута // *Львовская правда*. – 1970. – 26 мая.

⁵ Малозьомова О. Оперні драми і колізії // *Музика*. – 2015. – № 3 – 5. – С. 42.

⁶ Копиця М. З висоти земної вічності // *Музика*. – 2015. – № 3 – 5. – С. 11 (4-11 с.)

⁷ Малозьомова О. Оперні драми і колізії // *Музика*. – 2015. – № 3 – 5. – С. 39.

У 1973 р. на сцені Львівського державного академічного театру опери і балету ім. І. Я. Франка відбулася прем'єра «Хованщини» М. Мусоргського (вперше в Україні в редакції Д. Шостаковича): «прекрасно прозвучав оркестр під керуванням Ю. Луціва. Логічне акцентування окремих сцен у наскрізній драматургічній дії, тонке відчуття поліфонічно насиченої оркестрової фактури, колористичного багатства оркестровки, точне співвідношення звучності в сольних і ансамблевих епізодах забезпечили високий професійний рівень вистави»⁸.

Такі й схожі оцінки критиків отримували чи не всі ведені Ю. Луцівим спектаклі. А за їх «кулісами» – якнайдокладніша робота з вокалістами (що включала й вокально-технічну сторону підготовки партій, і їх філігранне образне відшліфовування); коригування роботи хору (який для маестро був близьким ще з дитячих років, коли разом з батьками відвідував репетиції «Бояну»); прискіплива ретельна робота з оркестром (що завжди поєднувала технічні і художні завдання); продуманий і влучний добір репертуару (який з боку головного диригента завжди аргументувався так, що йому не могли заперечити навіть у тодішніх високих партійних кабінетах). Якщо до перелічених «вузькопрофесійних» обов'язків додати повну орієнтацію в технічних можливостях сцени, її акустики, освітлення, то знову приходимо до точно і лаконічно сформульованої Миколою Філаретовичем Колесою характеристики – *«професіонал в оперній сфері»*.

Привілейовану посаду головного диригента театру Ю. Луців залишає, поставивши «Хованщину», фактично на злеті оперної кар'єри. Прихід «70-х» на зміну «60-м», він, як адміністратор, відчув дуже виразно: якщо раніше базові матеріальні потреби театру, артистів вдавалося обстояти (часом не без труднощів, не раз з «рахівницею» в руках), то тепер його апеляції були майже безуспішними...

У 1973 році Юрій Луців переходить на основне місце роботи до консерваторії ім. М. В. Лисенка (де раніше працював за сумісництвом) і стає завідувачем кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування. Про його педагогічні ужинки свідчить плеяда випускників, які в Україні та за кордоном гідно репрезентують львівську диригентську школу.

Впродовж 40 років Юрій Луців очолював диригентську кафедру теперішньої Львівської національної академії ім. М. В. Лисенка (від 1973 до виходу на пенсію у 2013), утримуючи високу планку професіоналізму та моральної етики. Хоча в цей період його діяльність більше зосереджувалася на педагогічно-адміністративній роботі, Маестро продовжував активне творче життя.

«Визнаний інтерпретатор творів кантатно-ораторійного жанру»

Ю. Луців отримує запрошення до виступів з різними виконавськими колективами, особливо плідно склалася співпраця з Заслуженою академічною капелюю України «Трембіта» (при якій у 1990 році було створено камерний оркестр, що за потреби доповнювався духовою та ударною групами), камерним оркестром «Віртуози Львова» (в якому Ю. Луців був творчим консультантом), капелюю «Краков'єнзіс» (м. Краків). Так, «силою долі», відкрилася ще одна грань диригентського таланту маестро – вміння з найвищою художньою переконливістю доносити до слухача

⁸ Терещенко А. *Львівський державний академічний театр опери та балету імені Івана Франка*. – К. : Муз. Україна. – С. 143–144 (208 с.)

найрізноманітніші за стилем, сюжетом та образною сферою масштабні вокально-симфонічні композиції, що в його інтерпретації ставали еталонними.

«Месія» Г.-Ф. Генделя, «Коронаційна месса До-мажор» В.-А. Моцарта, «Від Ніагари до Дніпра» А. Кос-Анатольського, першопрочитання ораторій «Неофіти» Мар'яна Кузана, «Шлюби Яна Казимира» Мечислава Солтиса (перше у Львові виконання всієї композиції), першопрочитання моноопери «Голос душі» О. Козаренка, «Лемківське весілля» М. Колесси, «Радуйся, ниво неполитая», «Б'ють пороги» М. Лисенка... Кожен із концертів, у яких під батугою маестро звучали ці полотна, ставав знаковою подією у Львові, Хмельницькому, Кракові, Варшаві, Кошице, Римі.

У 1990 році Юрій Луців отримує почесне звання Народного артиста України.

Записи багатьох компакт-дисків, виступи на Саміті президентів Європи (Львів, 1999р.р.), оперних фестивалів в Одесі, Донецьку (у 2011 – диригування «Аїдою» Дж. Верді), і ще багато цікавих мистецьких проєктів відбувалися за творчої участі Маестро Юрія Луціва... Сьогодні він є одним із засновників і кураторів міжнародного фестивалю «Музика в старому Кракові – Музика в старому Львові».

«Диригент-універсал, якого можна вважати ідеалом сучасного диригента взагалі»

Стандартна формула професійного успіху митців – «талант помножений на працю» – у випадку Ю. Луціва беззаперечно спрацьовує. Розшифрувати її щодо творчої постаті Маестро можна довгими роздумами про вроджені та набуті професійні якості, де чільне місце будуть займати аналіз особливих рис його вольового, допитливого, життєрадісного, але абсолютно безкомпромісного щодо професійних питань характеру; постійної жаги до інтелектуальної праці, яка виявляється у вільному володінні англійською, німецькою мовами, чудовій орієнтації в італійській та латині (не кажучи про другу рідну польську), глибоких знаннях у найрізноманітніших галузях наук (від релігієзнавства, філософії, світової історії до основ інженерії, а останнім часом досить успішному освоєнню інтернету); його виразної, художньо виправданої, красивої, але без йоти самолюбівання, мануальної техніки і сценічної поведінки...

Є ще одна риса, яку особливо хочеться відзначити, – це слідування життєвій, а швидше, Божій Мудрості, керуючись якою Юрію Луціву вдавалося уникати марних спокус слави, влади, вчасно відчувати моменти вичерпаності його місії на тому чи іншому становищі, при тому залишаючись справді харизматичним диригентом-артистом.

Цього року в життєписі Юрія Луціва перетинаються три знаменні дати: 85-річчя від Дня народження, 65-річчя професійної творчої діяльності і 45-річчя отримання Національної премії ім. Т. Г. Шевченка. Хоча дві перші з них – досить умовні, бо 85 років Юрію Олексійовичу лише за паспортом, а творча діяльність сягає набагато глибше 1951 року, тим не менше...

З ювілеями Вас, Маестро!

